

Oslo, 04. 02. 2025

Høringsinnspill til Representantforslag om mer vannkraft - grunnsteinen i Norges energiforsyning (Dokument 8:40 S (2024-2025))

Introduksjon

FrP legger frem sju forslag om mer vannkraft. De tre siste forslagene omhandler utbygging i verna vassdrag.

Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN) består av Naturvernforbundet, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Den norske turistforeningen og WWF Verdens naturfond. Vi ber med dette om at vernede vassdrag forblir vernet.

Vi minner også om brevet «Si nei til utbygging i verna vassdrag» som 11 natur- og friluftsliv-organisasjoner sendte til Stortinget 11.12.2024. En samla miljøbevegelse med over 1 million medlemskap er tydelige i sin sak: «Vi er svært urolige over de gjentakende forsøkene på å så tvil om hva varig vern betyr. Det er uaktuelt å uthule vassdragsvernet, for elvene og naturen sin del, men også for tilliten til politiske prosesser og vedtak».

SRN vil peke på at vassdragsnaturen i Norge er unik i europeisk sammenheng. Takket være politisk vilje til å prioritere naturvern i en tid med stor kraftutbygging har vi klart å beholde viktige deler av denne unike naturarven. Framsynte politikere på 1970-tallet så behovet for en helhetlig plan for den videre vassdragsutbyggingen som forutsatte at naturverdier ble sikret gjennom varig vern av utvalgte elver mens andre vassdrag ble utbyggt. Dette resulterte i vern av 390 vassdrag.

Disse elvene er blant juvelene i norsk vassdragsnatur. De bidrar til våre internasjonale forpliktelser om vern og bevaring av 30 prosent av et representativt utvalg av norsk natur. Det gir muligheter for at fossefall, villaks og en mengde andre arter kan sikres langsiktig levedyktighet i tråd med naturmangfoldloven. De vernede vassdragene vil også være et viktig bidrag for bevaring av norsk natur i tråd med naturavtalen.

Kommentarer til forslagene:

Forslag 1: *“Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget med en kartlegging av potensialet for vannkraft i Norge, med plan for oppgradering og utvidelse av eksisterende vannkraftverk, samt for realisering av potensialet for nye større og mindre vannkraftprosjekter.”*

SRN viser til at Stortinget tidligere har sagt at av hensyn til framtidige generasjoners naturopplevelser bør gjenværende vassdrag forbli urørt. Vi ber om at komiteen står fast ved dette faglig godt funderte argumentet.

Forslag 4: *“Stortinget ber regjeringen stille krav om økt saksbehandlingskapasitet, redusert saksbehandlingstid og enklere prosesser for vannkraftprosjekter hos NVE, instruere NVE til å prioritere nye vannkraftprosjekter, både små- og storkraft, samt prioritere ned eller sette på pause vilkårsrevisjoner, for mer effektive søknads- og konsesjonsprosesser.”*

SRN mener at saksbehandlingskapasiteten i NVE kan bli bedre ved å fastsette kriterier for tidlig avslag på søknader der inngrep i viktige naturområder skal unngås. Det er viktig å ta vare på det vi har igjen av vassdragsnatur, og NVE bør derfor prioritere vilkårsrevisjoner høyt framfor søknader om ny vannkraftproduksjon. Her viser vi også til vannforskriften som sier at vassdrag som har dårlig økologisk tilstand skal forvaltes slik at de oppnår God Økologisk Tilstand (GØT).

Vi viser også til at Stortinget har vedtatt at vilkårsrevisjoner må synkroniseres med vannforskriftens revisjoner med sikte på miljøforbedringer. Stortinget har også eksplisitt sagt (Innst. S. nr 131 (2008-09): *“Komiteen mener tiltaksplanene som skal utarbeides med utgangspunkt i direktivet, må innlemme revisjoner av vannkraftkonsesjoner. I særdeleshet er det viktig å få til ordentlige miljøforbedringer der det ikke er krav om minste vannføring i dag. Komiteen vil påpeke at det generelt er stort forbedringspotensial på mange plan i gamle vannkraftverk.....”*. Vi ber om at Stortingets tidligere føringer for prioritering av miljø i vilkårsrevisjoner videreføres og at dette arbeidet trappes opp, ikke ned, slik representantforslaget legger opp til. SRN oppfatter at det også vil være i strid med vannforskriftens ambisjoner og føringer.

SRN ber komiteen avvise forslag 4 i sin helhet.

Forslag 5: *Stortinget ber regjeringen fremskynde prosessen med å gjennomgå planer for vernede vassdrag og utrede muligheten for skånsom utbygging av kraftproduksjon, spesielt i sammenhenger hvor det kombineres med flomdempende tiltak.*

Forslag 6: *Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for at kraftselskaper skal ha mulighet til å søke om utbygging av vannkraft i vernede vassdrag hvor de har identifisert at man kan øke produksjonen av kraft uten at det går på særlig bekostning av natur- og miljøhensyn.*

Forslag 7: *Stortinget ber regjeringen heve grensen for kraftutbygging i sideelver til vernede vassdrag fra 1 MW, opp til 10 MW, slik at produksjonen er styrt av de reelle virkningene på verneverdiene, og slik at småkraften kan ha større flomdempende effekt.*

Forslag 5-7 må ikke vedtas. Ved kraftutbygging i verna vassdrag vil tapet av natur være stort. Organisasjonene mener premissene i forslag fem er feilaktige. For at et kraftverk skal kunne ha særlig flomdempende effekt, må det enten magasineres, noe som er et betydelig og slett ikke skånsomt inngrep, eller det må overføres vann fra det vernede “flomutsatte” vassdraget til et vassdrag med kraftverk via tunnel. Noe som også er et vesentlig, om enn mindre synlig inngrep, og som medfører lavere vannføring i det vernede vassdraget – hvilket ikke er skånsomt for vassdragsnaturen og verneverdiene. Dette er ytterlige utdypet i andre, tidligere innspill fra SRN. I tillegg kommer arealinngrep fra veier, trafoer og linjenett.

Begrepet «skånsom utbygging» brukes for å grønnvaske kraftutbygging, og tåkelegger de negative konsekvensene for naturmangfoldet. Det er ikke mulig å bygge vannkraftverk i

verna vassdrag og i flomdempingens navn uten å påvirke verneverdiene nevneverdig. SRN ber komiteen avvise forslag 5-7.

Bakgrunn om kraftmarkedet

Både de kortsiktige kraftmarkedsanalysene til NVE og Statnett, samt den langsiktige kraftmarkedsanalysen som NVE presenterte høsten 2024 viser at det ikke blir noe kraftunderskudd. Kraftbalansen blir stram i 2030, men så vil det ifølge analysene bli et betydelig kraftoverskudd i igjen. I disse analysene er bare eksisterende virkemidler for energieffektivisering lagt inn.

På NVEs energidager 17. oktober lanserte NVE rapporten «Scenarioer for kraftmarkedet 2024». Den har en forenklet analyse av økt kraftforbruk i 2030 og 2035. For første gang kopler NVE sine analyser til Miljødirektoratets kunnskapsgrunnlag for å nå klimamålet i 2030 (omstillingsmålet) og et nytt mål i 2035. Denne rapporten viser et kraftunderskudd på 8 TWh og 2030 og 5 TWh i 2035 dersom Miljødirektoratets forslag til klimatiltak iverksettes. Med økt innsats for å nå målet om 10 TWh strømsparing i bygg innen 2030, oppgradering av vannkraftverk og utbygging av noe ny fornybar kraft er det fullt mulig å unngå kraftunderskudd i 2030 og 2035. I NVEs rapport er det også regnet med at klimaendringer vil gi mer nedbør. Dette vil kunne bidra med 3 TWh.

Vannkraftutbygging er i de fleste tilfeller et uhensiktsmessig flomsikringstiltak. Store magasiner kan til en viss grad ha en dempende effekt på flom, men til store kostnader for naturverdiene. Flomskader kan effektivt forebygges på andre måter enn ved å bygge ut vannkraft. Flom er et naturlig fenomen, og det fins løsninger som spiller på lag med natur og arts mangfold. Intakt natur, som skog og myr, beskytter mot, og demper flom. Å unngå å bygge på flomutsatte områder vil også virke forebyggende med hensyn til skade på grunn av flom. Strengere krav til og oppfølging av naturfarekartlegging og retningslinjer for utbygging i flomsone er mer hensiktsmessig for å forebygge risiko og skader på bygg, infrastruktur og andre samfunnsverdier, enn inngripende tiltak i vernet natur som nødvendigvis må overdimensjoneres for å ha tilstrekkelig risikodempende effekt

Norsk vassdragsnatur er unik. En rekke vassdrag er vernet mot kraftutbygging ut fra en nøye vurdering av naturverdiene. Hensynet til naturverdiene og framtidige generasjoners naturopplevelser tilsier at det blir stadig viktigere at fosser og elver som er varig vernet mot vannkraftutbygging, forblir vernet. NVE har påpekt at det er lite ny kraft å hente ved å bygge ut i vernede vassdrag, uten å vesentlig forringe verneverdiene. Mange av de store vannkraftverkene ble bygd for 60-70 år siden der hensynet til naturkonsekvensene ble lagt langt mindre vekt på. Nå er arbeidet med å revidere vilkårene i gang, og minstevannføring og andre tiltak for å redusere negative naturkonsekvenser må inngå i vurderingene for hvert enkelt vassdrag. Ved å ta i bruk kunnskap rundt miljøbasert vannføring for det enkelte vassdrag, vil det kunne ligge til rette for gode løsninger for miljøet, ofte uten store krafttap. NVE har anslått at nye revisjonsvilkår vil kunne gi et produksjonstap på 1 TWh. Det er en marginal investering for å imøtekomme et minimum av våre internasjonale forpliktelser.

Mvh

sekretær

Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN)